

**EGZAMIN MATURALNY
OD ROKU SZKOLNEGO 2014/2015**

**WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE
POZIOM ROZSZERZONY**

**ROZWIĄZANIA ZADAŃ I SCHEMATY PUNKTOWANIA
(A1, A2, A3, A4, A7)**

GRUDZIEŃ 2013

Zadanie 1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	1. Życie zbiorowe i jego reguły. Uczeń: 3) wyjaśnia, co to jest anomia, omawia jej przyczyny i skutki. 4. Struktura społeczna. Uczeń: 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia oraz sposoby przeciwdziałania temu zjawisku.

Poprawna odpowiedź:

anomia [społeczna]

Schemat punktowania:

1 pkt – podanie poprawnej nazwy

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 2. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 4) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym; w miarę możliwości uczestniczy w wybranym działaniu.
--	---

Przykłady poprawnej odpowiedzi:

- wolontariat

- działalność dobroczynna

Schemat punktowania:

1 pkt – podanie poprawnej nazwy

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 3. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	12. Społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 6) przedstawia zasady zakładania i funkcjonowania stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Polsce.
--	--

Poprawna odpowiedź:

organizacji pożytku publicznego

Schemat punktowania:

1 pkt – podanie poprawnej nazwy

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 4. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.	6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Uczeń: 3) charakteryzuje postawy współczesnych Polaków wobec ojczyzny i narodu. III etap – 9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń: 3) wyjaśnia, odwołując się do wybranych przykładów, czym według niego jest patriotyzm; porównuje tę postawę z nacjonalizmem, szowinizmem i kosmopolityzmem.
--	--

Przykład poprawnej odpowiedzi:

A.	Według tekstu B. Skargi nacjonalizm jest rodzajem [etapem] patriotyzmu, zaś według tekstu J. Nowaka-Jeziorańskiego patriotyzm jest uczuciem [wartością moralną] a nacjonalizm jest światopoglądem [ideologią].
B.	Według tekstu B. Skargi nacjonalizm przynosi zamknięcie, poczucie obłączenia i zagrożenia, zaś według tekstu J. Nowaka-Jeziorańskiego uwalnia od norm etycznych i moralnych.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – poprawne porównanie w dwóch kategoriach
- 1 pkt – poprawne porównanie w jednej kategorii
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 5. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	3. Grupa społeczna. Uczeń: 4) opisuje swoiste cechy współczesnej rodziny jako grupy społecznej; porównuje i ilustruje przykładami różne modele rodziny.
--	--

Poprawna odpowiedź:

- A. rodzina patriarchalna
- B. rodzina partnerska

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 6. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	18. Instytucja państwa. Uczeń: 3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska).
--	--

Poprawna odpowiedź:

Nazwa: teoria podboju [i przemocy]
Nazwisko: Gumpłowicz

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy i nazwiska
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 7. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Uczeń: 2) rozpoznaje przejawy populizmu i wyjaśnia, dlaczego stanowi on zagrożenie dla demokracji.
--	---

Poprawna odpowiedź:

C.

Schemat punktowania:

1 pkt – poprawne wskazanie

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 8. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Uczeń: 4) wyjaśnia terminy: sesja plenarna, komisja parlamentarna, kworum, interpelacja, zapytanie poselskie. 43. Integracja europejska. Uczeń: 3) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny).
--	--

Poprawna odpowiedź:

A. fałsz

B. prawda

C. prawda

Schemat punktowania:

1 pkt – trzy poprawne wskazania

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 9. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Uczeń: 7) przeprowadza krytyczną analizę programów i innych materiałów wyborczych partii politycznych, ze względu na zawartość merytoryczną i formę przekazu. III etap – 12. System wyborczy i partyjny. Uczeń: 1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne.
--	--

Poprawna odpowiedź:

- A. prawda
- B. prawda
- C. fałsz

Schemat punktowania:

- 1 pkt – trzy poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 10. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Uczeń: 7) przeprowadza krytyczną analizę programów i innych materiałów wyborczych partii politycznych, ze względu na zawartość merytoryczną i formę przekazu.
--	--

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Tak, gdyż Jarosław Kalinowski dwukrotnie przed 2005 rokiem był wiceprezesem Rady Ministrów i ministrem kierującym działem administracji obejmującym sprawy rolnictwa, a w rządzie Leszka Millera koordynował też negocjacje dotyczące członkostwa Polski w UE w obszarze rolnictwa.

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie poprawnej odpowiedzi wraz z wyjaśnieniem
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 11. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	15. Demokracja – zasady i procedury. Uczeń: 5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji. III etap – 12. System wyborczy i partyjny. Uczeń: 1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne.
--	---

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Zaprezentowana wizualizacja wskazuje, że wyniki są zróżnicowane geograficznie, gdyż w województwach opolskim, lubuskim i pomorskim Bronisław Komorowski już w pierwszym głosowaniu uzyskał ponad 50%, z kolei w województwie podkarpackim rezultat taki osiągnął Jarosław Kaczyński.

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie poprawnego uzasadnienia
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 12. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	17. Systemy partyjne. Uczeń: 4) opisuje podstawowe zasady ordynacji większościowej i proporcjonalnej w powiązaniu z systemem dwupartyjnym i wielopartyjnym. 5) wyjaśnia znaczenie progu wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji.
--	---

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Nazwa – próg wyborczy [klauzula zaporowa, gilotyna wyborcza]

Cel – próg wyborczy stosowany jest po to, aby wyeliminować ugrupowania marginalne, które otrzymały najmniejszą liczbę głosów, a co za tym idzie uniknąć rozdrobnienia politycznego w parlamencie i umożliwić łatwiejsze zawiązywanie koalicji rządzącej.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – podanie poprawnej nazwy i wyjaśnienia
- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy **lub** wyjaśnienia
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 13. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	III etap – 12. System wyborczy i partyjny. Uczeń: 1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne.
---	---

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Obecnie:

- województwa nie są okręgami wyborczymi,
- okręgi są jednomandatowe.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – poprawnie podanie dwóch różnic
- 1 pkt – poprawnie podanie jednej różnicy
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 14. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Uczeń: 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji.
--	--

Poprawna odpowiedź:

- A. Izba Lordów
- B. Izba Gmin
- C. monarcha

Schemat punktowania:

- 1 pkt – poprawne wskazanie trzech nazw
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 15. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Uczeń: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce; 2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji.
--	---

Poprawna odpowiedź:

Nazwa państwa: Wielka Brytania [Zjednoczone Królestwo (Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej)]

Typ ustroju: parlamentarny o typie gabinetowo-parlamentarnym [parlamentarny, westminsterski, gabinetowo-parlamentarny, parlamentarno-gabinetowy]

Schemat punktowania:

- 2 pkt – poprawne podanie dwóch nazw
- 1 pkt – poprawne podanie jednej nazwy
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 16. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) przedstawia konstytucyjne procedury powoływania i odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów.
--	--

Poprawna odpowiedź:

- A. większość bezwzględna
- B. większość bezwzględna
- C. większość zwykła

Schemat punktowania:

- 2 pkt – trzy poprawne wskazania
- 1 pkt – dwa poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 17 (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 4) omawia postanowienia dotyczące rodzajów stanów nadzwyczajnych i warunków ich wprowadzania. 25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej.
---	--

Poprawna odpowiedź:

B.

Schemat punktowania:

1 pkt – poprawne wskazanie

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 18. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	28. Samorząd terytorialny w Polsce. Uczeń: 1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego. III etap – 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Uczeń: 3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu. III etap – 18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Uczeń: 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz ich przykładowe zadania.
---	---

Poprawna odpowiedź:

A. Rada gminy

B. Prezydent miasta

C. Zarząd powiatu

D. Sejmik województwa

Schemat punktowania:

2 pkt – poprawne podanie czterech nazw

1 pkt – poprawne podanie dwóch lub trzech nazw

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 19. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 3) rozpoznaje urzędy należące do administracji rządowej; określa kompetencje i procedurę powoływania wojewody; 4) wyjaśnia, podając przykłady, czym zajmuje się administracja zespolona i niezespolona.
---	--

Przykład poprawnej odpowiedzi:

Opis B., gdyż Wojewódzki Konserwator Zabytków podlega wojewodzie, a więc jest częścią administracji rządowej zespolonej [natomiast Służba Celna i Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska należą do administracji rządowej niezespolonej, ponieważ podlegają odpowiednim ministrom].

Schemat punktowania:

1 pkt – poprawne wskazanie opisu i podanie wyjaśnienia

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 20. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	29. Prawo. Uczeń: 3) rozróżnia źródła, z których wywodzą się normy w różnych systemach prawnych (prawo: zwyczajowe, precedensowe, religijne, pozytywne).
--	---

Przykład poprawnej odpowiedzi:

A. prawo pozytywne [prawo stanowione]

B. prawo precedensowe [common law]

Schemat punktowania:

2 pkt – podanie dwóch poprawnych nazw

1 pkt – podanie jednej poprawnej nazwy

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 21. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III etap – VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	III etap – 29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarza. Uczeń: 4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.
--	---

Poprawna odpowiedź:

- emerytalna, rentowa, wypadkowa – ubezpieczenie społeczne
- zdrowotna – ubezpieczenie zdrowotne

Schemat punktowania:

1 pkt – cztery poprawne wskazania

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 22. (0–3)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. III etap – VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.	III etap – 28. Gospodarka w skali państwa. Uczeń: 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych.
--	--

Poprawna odpowiedź:

Poz. 103 – 28087,13

Poz. 104 – 28087

Poz. 105 (107) – 4499,64

Poz. 114 – 2249,55

Poz. 118 – 2250

Poz. 120 – 0

Poz. 121 – 4

Schemat punktowania:

3 pkt – podanie poprawnych wyników we wszystkich wskazanych pozycjach formularza

2 pkt – podanie poprawnych wyników w pięciu wskazanych pozycjach formularza

1 pkt – podanie poprawnego wyniku w trzech wskazanych pozycjach formularza

Zadanie 23. (0–3)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	34. Prawo administracyjne. Uczeń: 1) odróżnia akty administracyjne od innego rodzaju dokumentów; rozpoznaje, kiedy akt administracyjny jest ważny.
---	---

Poprawna odpowiedź:

- uzasadnienie decyzji

- pouczenie o możliwości i trybie odwołania

- pieczęć i podpis osoby wydającej decyzję

Schemat punktowania:

3 pkt – poprawne podanie trzech elementów

2 pkt – poprawne podanie dwóch elementów

1 pkt – poprawne podanie jednego elementu

0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 24. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	29. Prawo. Uczeń: 2) rozpoznaje rodzaje prawa (międzynarodowe, krajowe, miejscowe; prywatne, publiczne; materialne, formalne; cywilne, karne, administracyjne). 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów.
---	---

Poprawna odpowiedź:

- A. Kodeks karny
- B. Kodeks karny wykonawczy
- C. Kodeks cywilny
- D. Kodeks postępowania administracyjnego

Schemat punktowania:

- 2 pkt – cztery poprawne wskazania
- 1 pkt – dwa lub trzy poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 25. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	33. Prawo karne. Uczeń: 1) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa karnego (odpowiedzialność karna, przestępstwo a wykroczenie, zbrodnia i występki, zasada domniemania niewinności).
---	---

Poprawna odpowiedź:

- A. wykroczenie
- B. występki
- C. zbrodnia
- D. wykroczenie

Schemat punktowania:

- 2 pkt – cztery poprawne wskazania
- 1 pkt – dwa lub trzy poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 26. (0–3)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV etap P – VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Uczeń: 5) analizuje z punktu widzenia międzynarodowych standardów praw człowieka przypadki naruszania praw i wolności w różnych państwach.
--	--

Poprawna odpowiedź:

- A. Turkmenistan, 2
- B. Iran, 3
- C. Syria, 5

Schemat punktowania:

- 3 pkt – poprawne wypełnienie trzech wierszy tabeli
- 2 pkt – poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli
- 1 pkt – poprawne wypełnienie jednego wiersza tabeli
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 27. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Etap IVP – VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.	36. Prawa człowieka. Uczeń: 3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa. Etap IVP – 5. Prawa człowieka. Uczeń: 2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne.
---	--

Poprawna odpowiedź:

- A. wolność zrzeszania się
- B. prawo do życia
- C. wolność słowa

Schemat punktowania:

- 1 pkt – trzy poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 28. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Uczeń: 1) omawia genezę i przebieg integracji europejskiej (cele, główne dokumenty i instytucje, politycy, fazy integracji); 4) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne, oraz wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej.
---	--

Poprawna odpowiedź:

D.

Schemat punktowania:

- 1 pkt – poprawne wskazanie
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 29. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.	43. Integracja europejska. Uczeń: 1) omawia genezę i przebieg integracji europejskiej (cele, główne dokumenty i instytucje, politycy, fazy integracji); 4) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne, oraz wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej.
---	--

Przykład poprawnej odpowiedzi:

- Traktat lizboński zniósł strukturę opartą na trzech filarach.
- Po wejściu w życie traktatu lizbońskiego przestała istnieć Wspólnota Europejska.

Schemat punktowania:

- 2 pkt – poprawne podanie dwóch zmian
- 1 pkt – poprawne podanie jednej zmiany
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 30. (0–2)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeżenie współzależności we współczesnym świecie.	41. Globalizacja współczesnego świata. Uczeń: 1) przedstawia wieloaspektowy charakter procesów globalizacji (polityka, gospodarka, kultura, komunikacja, ekologia); 2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych.
---	---

A. (0–1)**Poprawna odpowiedź:**

globalizacja

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

B. (0–1)**Przykładowe poprawne odpowiedzi:**

- G20
- globalne konferencje klimatyczne, ludnościowe

Schemat punktowania:

- 1 pkt – podanie poprawnej nazwy
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 31. (0–1)

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. VI. Dostrzeżenie współzależności we współczesnym świecie.	42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Uczeń: 2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna).
---	--

Poprawna odpowiedź:

- A. prawda
- B. fałsz
- C. prawda

Schemat punktowania:

- 1 pkt – trzy poprawne wskazania
- 0 pkt – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi

Zadanie 32. (0–4)

Temat 1.

Struktura klasowo-warstwowa współczesnego społeczeństwa polskiego – powód do obaw czy naturalna konsekwencja rozwoju gospodarczego? Oceń problem, uwzględniając założenia myśli liberalnej i socjaldemokratycznej.

<p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p>	<p>4. Struktura społeczna. Uczeń: 1) opisuje strukturę klasowo-warstwową polskiego społeczeństwa i swojej społeczności lokalnej; 3) podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej; 4) opisuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia oraz sposoby przeciwdziałania temu zjawisku; 5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania.</p> <p>5. Zmiana społeczna. Uczeń: 3) analizuje sposoby adaptacji do zmiany społecznej na podstawie własnych obserwacji i tekstów kultury.</p> <p>9. Współczesne spory światopoglądowe. Uczeń: 5) rozpatruje racje stron innych aktualnych sporów światopoglądowych i formułuje swoje stanowisko w danej sprawie.</p> <p>16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Uczeń: 3) analizuje wybrane konflikty wartości i interesów ujawniające się w debacie publicznej w Polsce; 4) opisuje przebieg debaty publicznej na wybrany temat, korzystając z różnych źródeł informacji; ocenia jakość argumentacji jej stron, formułuje własne stanowisko; 6) charakteryzuje najważniejsze współczesne doktryny polityczne (chrześcijańska demokracja, konserwatyzm, liberalizm, nacjonalizm, socjaldemokracja, socjalizm).</p> <p>22. Współczesna demokracja w Polsce i na świecie – problemy i zagrożenia. Uczeń: 1) rozważa problemy polityki bezpieczeństwa socjalnego.</p> <p>37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Uczeń: 2) rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo.</p>
--	---

Przykładowa odpowiedź (12 pkt):

Chciałabym rozważyć kwestię struktury klasowo-warstwowej współczesnego społeczeństwa polskiego i dokonać jej oceny. Czy jest ona powodem do obaw i stanowi zagrożenie dla państwa, czy jest wyłącznie konsekwencją jego rozwoju gospodarczego? Na początek należałoby zdefiniować, czym jest struktura społeczna. Otóż, najprościej mówiąc, jest to zbiór elementów, z którego zbudowane jest społeczeństwo oraz zależności występujące między nimi. Zgodnie z taką definicją za elementy struktury społecznej możemy uważać m. in.: kategorie społeczne oraz klasy społeczne i warstwy społeczne. Tym ostatnim zamierzam poświęcić więcej uwagi.

Klasa społeczna to kategoria wyodrębniona ze względu na status społeczny lub położenie majątkowe. Według Karola Marksa o przynależności do klasy społecznej decydują

trzy czynniki: stosunek do środków produkcji, wielkość i źródło dochodów oraz rola i miejsce w społecznym podziale pracy. Z uwagi na dochody mówi się o klasie wyższej – nielicznej, bardzo zamożnej, klasie średniej – żyjącej w miarę dostatnio, a także klasie niższej – ubogiej, wymagającej wsparcia. Warto podkreślić, że ten ostatni podział w większym stopniu odnosi się do tzw. struktury gradacyjnej, określanej też mianem stratyfikacji społecznej o charakterze złożonym, a zatem uwarstwienia społecznego. Warstwa społeczna, określona w socjologii przez Maxa Webera, to kategoria społeczna wyodrębniona w społeczeństwie ze względu na prestiż społeczny, dochód oraz wykształcenie, które wpływają na styl życia. Niekiedy ciężko jest odróżnić klasę i warstwę społeczną, gdyż jeśli pewna kategoria społeczna wyróżnia się od drugiej pozycją społeczną i statusem majątkowym, to zazwyczaj różni się także stylem życia i poziomem wykształcenia.

Postaram się dokonać charakterystyki współczesnej struktury klasowej w Polsce. Ze względu na źródło dochodów można mówić o klasie robotników, rolników, prywatnych przedsiębiorców oraz inteligencji (ludzie czerpiący dochody z pracy umysłowej).

Do klasy wyższej należą głównie przedsiębiorcy zatrudniający wielu pracowników, najwyższa kadra zarządzająca oraz niektórzy ludzie o wyjątkowych kwalifikacjach. Istotne jest, że są to osoby majątne, które w zasadzie mogłyby żyć ze zgromadzonego kapitału. Do klasy średniej należą właściciele małych firm, przedstawiciele wolnych zawodów (lekarze, pracownicy, znani dziennikarze i artyści), część wyższych urzędników, wysoko wykwalifikowani robotnicy. Klasa średnia nie jest jednak jednorodna. Tak zwana wyższa klasa średnia jest na tyle zamożna, że prowadzi styl życia zbliżony do klasy wyższej. Ich zgromadzone oszczędności, np. w bankach, nieruchomościach, są na tyle duże, że utrata pracy nie oznacza dla nich utraty wszelkich środków do życia. Natomiast przedstawiciele niższej klasy średniej to zazwyczaj osoby, które trafiły do niej z awansu społecznego (z klasy niższej) i mogą łatwo utracić swój status. Często przyjmuje się, że kiedy klasa średnia dominuje liczebnie i politycznie w demokratycznym społeczeństwie, jest to sytuacja bliska ideału. Do klasy niższej należy duża część rolników, prowadzących niewielkie gospodarstwa oraz pracownicy najemni wykonujący nisko płatne prace. Żyją skromnie, z trudem „wiążąc koniec z końcem”. Czasami osobno wspomina się o osobach żyjących na marginesie społeczeństwa, na przykład bezdomnych czy alkoholikach. Ich status społeczny i położenie majątkowe są na tyle złe, że czasem zaliczani są do tzw. podklasy.

Na kształtowanie się struktury klasowo-warstwowej społeczeństwa polskiego wpływ miały przede wszystkim przemiany gospodarcze, jakie zachodziły w państwie w wyniku erozji i następnie likwidacji rządów komunistycznych (od końca lat 80. XX wieku). Wprowadzono kapitalizm, otwarto granice kraju i zaczęto tworzyć wolny rynek. Zwiększył się dostęp ludzi do wykształcenia i zwiększyły się ich możliwości. Wraz z tym faktem zaczęło się pojawiać zauważalne zróżnicowanie majątkowe oraz trwałe bezrobocie. Od początku lat 90. postępował wzrost liczby ludzi pracujących umysłowo (inteligencji), prywatnych przedsiębiorców, ludzi pracujących w usługach. Zmalała natomiast liczba osób zatrudnionych w rolnictwie i przemyśle (zmniejszyła się rola klasy robotniczej i chłopskiej). Pojawiły się także nowe, niewystępujące w okresie PRL-u, kategorie społeczno-zawodowe. Wzrosło znaczenie kategorii związanych z rozwojem technologii informatycznych. Współczesne społeczeństwo polskie w swej strukturze klasowo-warstwowej upodobniło się – w pewnym stopniu – do społeczeństw zachodnich. W dalszym ciągu istnieją klasy robotnicza i chłopska oraz inteligencja, jednak – podobnie jak na Zachodzie – główną rolę odgrywa przedstawiony przeze mnie powyżej podział na klasy: wyższą, średnią, niższą oraz podklasę.

Mówi się, że społeczeństwo polskie jest egalitarne, o niewielkim rozwarstwieniu. Raport Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju pt. „Growing Unequal?” podaje jednak sprzeczne z tym poglądem informacje. Grupa najbogatszych w Polsce zarabia aż 13,5 razy więcej od grupy najbiedniejszych. Jest to najwyższy wskaźnik rozwarstwienia w całej

Europie. Większe rozwarstwienie społeczne według tego źródła występuje tylko w krajach takich, jak: Meksyk, Turcja czy USA. Pomimo podobieństwa sytuacji gospodarczej Polski do sytuacji innych krajów Europy Środkowej, widać dużą różnicę w poziomie rozwarstwienia. Czy należy ją uważać za niepokojącą? Rozwarstwienie społeczne zdaje się być coraz bardziej powszechnym zjawiskiem, ale ciężko o porównania, gdyż gospodarka polska rozwija się bardzo dynamicznie. Różnice w dochodach poszczególnych kategorii z pewnością są spowodowane wolniejszym bogaceniem się klasy niższej w stosunku do klasy wyższej, szczególnie, kiedy za przedstawicieli klasy niższej uważa się także rolników, posiadających własne samowystarczalne gospodarstwa. Klasom wyższym łatwiej jest się bogacić poprzez nowe inwestycje i prace w branżach, w których nietrudno o dobre zarobki. W mojej opinii, współczesna struktura klasowo-warstwowa jest konsekwencją rozwoju gospodarczego państwa, nie jest to już jednak naturalna konsekwencja i może stanowić rzeczywiste zagrożenie dla społeczeństwa polskiego.

Doktryna socjaldemokratyczna, z którą się utożsamiam, kreuje wizję społeczeństwa, gdzie panowałaby sprawiedliwość społeczna, pojmowana jako sprawiedliwy podział dóbr, oraz równość społeczna, interpretowana jako nie tylko równość wobec prawa, ale i równość szans. Metodą na redukcję nierówności, według socjaldemokratów, są więc stopniowe reformy. Podjęcie takich kroków, jak progresywne podatki, pasywna polityka państwa wobec bezrobocia, ale także walka z nim, określana jako polityka aktywna, oferowanie wcześniejszych emerytur i świadczeń socjalnych, może znacznie zmniejszyć nierówności społeczne. Państwo dla socjaldemokratów powinno być państwem opiekuńczym, powinno realizować zasady sprawiedliwości społecznej i redukować nierówności poprzez zapewnienie obywatelom pracy, edukacji oraz opieki zdrowotnej. Ma prawo ingerencji w gospodarkę i powinno dokonywać redystrybucji dóbr w trosce o sytuację najbardziej potrzebujących kategorii społecznych.

Uważam, iż liberalna wizja gospodarki nie gwarantuje równości, wręcz pogłębia nierówności społeczne, gdyż liberalna równość wobec prawa nie jest wystarczająca, aby wszystkie jednostki radziły sobie w społeczeństwie. Ponadto, liberalizm zakłada sprzeciw wobec interwencjonizmu państwowego – państwo miałooby jak najmniej ingerować w gospodarkę, gdyż jego ingerencja ma hamować rozwój gospodarczy i ograniczać wolność jednostki. Zwolennicy doktryny liberalnej interpretowaliby zaistniały poziom rozwarstwienia społecznego w Polsce jako naturalną i niestanowiącą zagrożenia konsekwencją rozwoju gospodarczego, bagatelizując istotę tego zjawiska.

Według mnie, jednak, to właśnie państwo jest w stanie zniwelować negatywne skutki rozwarstwienia społecznego i powinno ograniczyć nierówność społeczną, która zgodnie z raportem OECD, osiągnęła wynik znacznie powyżej średniej i zaczyna stanowić zagrożenie dla społeczeństwa polskiego. Liberalowie z pewnością ostatecznie zignorowaliby ten problem. Ja i zapewne zwolennicy socjaldemokracji jesteśmy zdania, iż jest on powodem do obaw i że powinny zostać podjęte kroki w celu jego rozwiązania.

Wysoki poziom rozwarstwienia społecznego w Polsce jest niepokojącym zjawiskiem i mam nadzieję, że fakt jego dowiedzenia stanie się motorem do zmian w polskiej gospodarce i zaowocuje forsownymi działaniami ku jego zmniejszeniu.

Schemat punktowania:

Po- ziom III	WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (12 PKT)	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA
	Zdający: <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni wszystkie istotne aspekty zagadnienia, tj.: - omówił kształt obecnej struktury klasowo-warstwowej społeczeństwa polskiego, 	Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego. SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził

	<ul style="list-style-type: none"> - wskazał zmiany w strukturze klasowo-warstwowej Polski po 1989 roku (np. wzrost i spadek liczebności wybranych kategorii społeczno-zawodowych), - wskazał przyczyny wzrostu nierówności społecznych, - wyjaśnił, w jaki sposób rozwarstwienie społeczne wpływa na funkcjonowanie społeczeństwa, - omówił wpływ polityki ekonomicznej państwa na kształt struktury społecznej i nierówności w strukturze klasowo-warstwowej społeczeństwa, w tym podał przykłady działań socjalnych państwa, - ukazał potencjalne skutki tego zjawiska, np.: alienacja części społeczeństwa, narastanie napięć i konfliktów społecznych na tle majątkowym; • wykorzystał znajomość doktryny liberalizmu i socjaldemokracji do oceny kształtu obecnej struktury społecznej społeczeństwa polskiego, np. ocenił przez ich pryzmat strukturę klasową społeczeństwa polskiego; • wykorzystał znajomość i rozumienie założeń ekonomicznych i socjalnych doktryny liberalizmu i socjaldemokracji do przedstawienia wad i zalet polityki państwa w odniesieniu do postępującego rozwarstwienia społecznego, np. zwrócił uwagę na poglądy obu doktryn na koszty prowadzenia polityk socjalnych, zjawisko pasywności ekonomicznej niektórych grup społecznych, powstawanie patologii społecznych w sytuacji biedy niektórych grup społecznych, poczucie sprawiedliwości społecznej; • prawidłowo używał pojęć związanych z tematem, np.: społeczeństwo, nierówności społeczne, struktura klasowo-warstwowa, klasa społeczna, warstwa społeczna, skala nierówności społecznych, atomizacja społeczeństwa, status materialny, status społeczny; • przedstawił skutki społeczne rozwarstwienia społecznego i dokonał ich oceny, formułując własne zdanie. 	<p>poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p>
--	---	---

Poziom II	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (8 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni większość istotnych aspektów zagadnienia lub pominął tylko jeden z istotnych aspektów, • wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów zagadnienia do jego opisu, bez uwzględniania w wystarczającym stopniu różnych kontekstów interpretacyjnych, • wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>
Poziom I	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (4 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasygnalizował istotne aspekty zagadnienia lub pominął więcej niż jeden istotny aspekt, • wykorzystał w niewystarczającym stopniu znajomość i rozumienie wybranych aspektów zagadnienia do jego opisu, bez ukazywania różnych kontekstów interpretacyjnych, • wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p>
	<p>(0 PKT) Treść pracy wskazuje, że zdający nie zrozumiał tematu.</p>	<p>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. Wywód jest niekomunikatywny.</p>

Temat 2.

Sejm i Senat w Polsce. Porównaj pozycję ustrojową obu izb parlamentu, odwołując się do ich konstytucyjnych kompetencji.

<p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.</p>	<p>19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Uczeń: 1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce; 3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega. 20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Uczeń: 1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy</p>
--	---

<p>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p>	<p>ustawodawczej; 5) przedstawia procedurę tworzenia prawa przez parlament; 6) opisuje mechanizm tworzenia koalicji rządowej; wyjaśnia rolę opozycji w pracy parlamentu. 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa; 5) przedstawia procedurę zmiany Konstytucji. 24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej; 2) określa sytuacje, w jakich może dojść do skrócenia kadencji Sejmu; 3) podaje przykłady stosowania w procedurze legislacyjnej polskiego parlamentu większości zwykłej, bezwzględnej i kwalifikowanej; 4) wyjaśnia szczególny charakter procedury uchwalania ustawy budżetowej.</p>
--	--

Przykładowa odpowiedź (12 pkt):

W państwie demokratycznym najwyższą i niepodzielną władzę sprawuje naród, który jako suweren wybiera swoich przedstawicieli do władzy ustawodawczej, czyli parlamentu. W zależności od tradycji historycznych w państwach demokratycznych funkcjonują parlamenty jedno- lub dwuizbowe. Rolą parlamentu, jako ciała przedstawicielskiego, jest stanowienie prawa. Parlament w Polsce jest organem dwuizbowym (tzw. bikameralizm), co wynika tak z tradycji historycznej, jak i rozwiązania przyjętego podczas obrad Okrągłego Stołu w 1989 roku oraz przepisów obowiązującej Konstytucji. Polski parlament składa się z Sejmu oraz Senatu. Zgodnie z Konstytucją sprawują one władzę ustawodawczą. Według tradycji Sejm jest odpowiednikiem izby niższej parlamentu, a Senat – izby wyższej. Jednak te określenia nie odpowiadają faktycznemu umocowaniu prawnemu obu izb, gdyż przepisy ustawy zasadniczej wyraźnie wskazują na silniejszą pozycję Sejmu w porównaniu do pozycji Senatu. To zagadnienie będzie przedmiotem moich rozważań.

Sejm składa się z 460 posłów. Senat jest organem ustawodawczym składającym się ze 100 senatorów. Polska Konstytucja wyraźnie określa kompetencje poszczególnych izb parlamentu. Funkcje Sejmu dzielą się na ustawodawczą, ustrojodawczą, kontrolną oraz kreacyjną. Senatowi przysługuje funkcja ustawodawcza, ustrojodawcza oraz kreacyjna.

Funkcja ustawodawcza jest podstawową kompetencją Sejmu. Polega ona na uchwalaniu ustaw. Ustawy dają podstawę do tworzenia aktów prawnych niższej rangi – rozporządzeń. Sejm może również upoważnić prezydenta do ratyfikowania i wypowiedzania niektórych umów międzynarodowych, w tym także takich, które skutkują implementowaniem do polskiego systemu prawnego przepisów prawa, np. przyjętych w UE. W zakresie funkcji ustawodawczej Senat jest uprawniony do przyjęcia ustawy uchwalonej przez izbę niższą bez zmian, do wprowadzenia poprawek bądź jej odrzucenia. Uchwała izby wyższej może jednak zostać odrzucona w głosowaniu przez Sejm. W tym przypadku musi jednak zostać wypełniony wymóg bezwzględnej większości głosów przy zachowaniu kworum.

Funkcja ustrojodawcza uprawnia Sejm do zmiany ustroju politycznego, gospodarczego i społecznego, a zachodzi to w procesie zmiany Konstytucji. Procedura ta może być zainicjowana zarówno przez Sejm, Senat lub Prezydenta RP. W przypadku zmiany rozdziałów I, II lub XII może zostać zarządzone referendum. Po uchwaleniu ustawy

w jednakowym brzmieniu przez Sejm i Senat zostaje ona podpisana przez Prezydenta RP. W tym zakresie Senat jest równoprawny z Sejmem.

Funkcja kreacyjna Sejmu obejmuje wielorakie kompetencje. Należą do nich powoływanie lub odwoływanie Rady Ministrów, wyrażanie wotum nieufności wobec Rady Ministrów i poszczególnych ministrów, wybór członków Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu, powoływanie na wniosek prezydenta Prezesa Narodowego Banku Polskiego. Zgodnie z Konstytucją najważniejsze funkcje w państwie związane bezpośrednio z administrowaniem i kontrolą prawa i polityków są zarezerwowane wyłącznie dla Sejmu, który powołując np. premiera nie musi nawet zasięgać opinii Senatu. Pozostałe kompetencje izb parlamentu zawierające się w funkcji kreacyjnej są podobne. I tak, w powoływaniu członków Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji uczestniczy każda z Izb, z czego dwoje z pięciu członków wybieranych jest przez Sejm, a jeden przez Senat. Podobnie jest z powoływaniem członków Krajowej Rady Sądownictwa – czterech członków wybiera Sejm, a dwóch – Senat; Rady Polityki Pieniężnej – obie izby po trzech członków. Z kolei Sejm za zgodą Senatu powołuje Prezesa Najwyższej Izby Kontroli, Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka oraz Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Podsumowując ocenę zadań obu izb w kreowaniu najważniejszych funkcji w państwie, należy podkreślić, że zdecydowanie większą rolę odgrywa Sejm.

Funkcja kontrolna oznacza kompetencje, które przysługują w zasadzie tylko Sejmowi. W jej ramach legislatura kontroluje rząd i niektóre organy państwa. Izba pierwsza parlamentu może powoływać komisje śledcze, kontrolować realizację budżetu i uchwałać absolutorium, posiada prawo do wydawania (sporządzania) dezyderatów i opinii, żądania informacji od organów władzy i instytucji państwowych, może również wykorzystywać procedurę interpelacji i zapytań. W skrajnych przypadkach Sejm ma prawo do pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej osób sprawujących najwyższe funkcje w państwie. Polega to na postawieniu przed Trybunałem Stanu najwyższych urzędników państwowych, w przypadku gdy naruszają oni Konstytucję bądź ustawy. Wotum zaufania oraz wotum nieufności wobec całego rządu, jak i poszczególnych ministrów również należą do instrumentów wykorzystywanych przez Sejm w ramach funkcji kontrolnej. Udział senatorów w ewentualnej procedurze pociągnięcia do odpowiedzialności konstytucyjnej Prezydenta RP nie zmienia faktu, że izba druga jest pozbawiona realnych instrumentów związanych z pełnieniem funkcji kontrolnej.

Oprócz kompetencji Sejmu wchodzących w ramy poszczególnych funkcji, istnieją również inne prawa przysługujące izbie pierwszej. Sejm może decydować o stanie wojny i pokoju, ma prawo uchylić bezwzględna większością głosów rozporządzenie prezydenta o wprowadzeniu stanu wojennego. Izba niższa wyraża również zgodę na przedłużenie stanu wyjątkowego oraz stanu klęski żywiołowej. Sejmowi podlega także Najwyższa Izba Kontroli. O wyższej randze Sejmu świadczy wreszcie fakt, że to marszałek tej izby zastępuje Prezydenta RP w razie jego niezdolności do sprawowania urzędu.

Kadencja Sejmu i Senatu trwa cztery lata. Istnieje specjalna procedura jej skrócenia. Może się tak zdarzyć w trzech wypadkach, a mianowicie na drodze uchwały Sejmu większością 2/3 głosów, może również zostać skrócona przez Prezydenta RP w razie nieuchwalenia przez Sejm wotum zaufania dla Rady Ministrów oraz nieuchwalenia ustawy budżetowej w ciągu czterech miesięcy od dnia przedstawienia jej Sejmowi. W przypadku skrócenia kadencji izby niższej, następuje również skrócenie kadencji Senatu.

Porównując wymienione przeze mnie kompetencje obu izb parlamentu, widać wyraźnie, że rola izby niższej jest większa niż wyższej. Okres, w którym Senat był organem ważniejszym, przeszedł już do historii. Tradycyjnie bowiem izby wyższe reprezentowały interesy grup uprzywilejowanych, zaś izby niższe były związane z interesami grup uzyskujących prawa wyborcze w XIX wieku. Funkcjonujące obecnie w Polsce rozwiązania

ustrojowe dają przewagę izbie pochodzącej z wyborów przeprowadzanych według ordynacji proporcjonalnej (Sejm) w stosunku do tej wybieranej według ordynacji większościowej (Senat). W zamierzeniu miało to spowodować, że bardziej upolityczniony Sejm będzie w pewnym sensie hamowany przez Senat, w którym powinny zasiąść osoby o większym doświadczeniu i niekoniecznie aktywne politycznie (izba refleksji). Praktyka ostatniego ćwierćwiecza pokazała jednak, że ten scenariusz nie sprawdził się, a aktualny skład Senatu jeszcze dobitniej podkreśla polaryzację polskiej sceny politycznej. Efektem tego jest powracające pytanie, czy izba wyższa jest w Polsce potrzebna.

Schemat punktowania:

<p>Po- ziom III</p>	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (12 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni wszystkie istotne aspekty zagadnienia, tj.: <ul style="list-style-type: none"> - scharakteryzował i porównał główne uprawnienia Sejmu i Senatu w zakresie funkcji ustrojodawczej, ustawodawczej, kreacyjnej i kontrolnej, - wykazał, że pozycja Sejmu jest wyższa (ważniejsza) poprzez to, że: <ul style="list-style-type: none"> ▫ tylko Sejm może skrócić swoją kadencję (automatycznie skracana jest wtedy kadencja Senatu), ▫ prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje już 15 posłom, ale Senatowi jako izbie, ▫ tylko Sejm uczestniczy w powoływaniu i odwoływaniu Rady Ministrów oraz sprawuje kontrolę nad jej działalnością, ▫ tylko Sejm uchwala ustawy (Senat jedynie może zgłaszać poprawki lub proponować odrzucenie w całości ustawy), ▫ tylko Sejm rozpatruje tzw. weto Prezydenta RP do ustawy, ▫ Sejm może powołać komisję śledczą, ▫ Marszałek Sejmu zastępuje Prezydenta Rzeczypospolitej w razie, kiedy ten nie może sprawować swojego urzędu, zarządza wybory Prezydenta RP oraz przewodniczy obradom Zgromadzenia Narodowego, ▫ Sejm decyduje o stanie wojny (i stanach nadzwyczajnych), ▫ referendum może zarządzić Sejm (Senat tylko się zgadza na ewentualny wniosek Prezydenta RP), ▫ Sejm wybiera czterech (Senat dwóch) członków KRS, ▫ tylko Sejm (Senat nie) wybiera członków TK i TS, uczestniczy w powołaniu prezesa NBP, ▫ NIK podlega Sejmowi, • wykorzystał znajomość i rozumienie różnych 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p>
------------------------------------	--	--

	<p>aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, np. przebieg i „temperatura” obrad w obu izbach, zawiązywanie stałych i doraźnych koalicji, dobór kandydatów na listy wyborcze do obu izb,</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z danym zagadnieniem, np. inicjatywa ustawodawcza, odrzucenie poprawek, izba refleksji, czytania ustaw, funkcja kontrolna, izba wyższa/niższa, proces legislacyjny, • wykazał się umiejętnością wyrażania opinii i formułowania ocen oraz wiązania ich z treściami w narracji. 	
Poziom II	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (8 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni większość istotnych aspektów lub pominął tylko jeden istotny aspekt zagadnienia, • wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów danego problemu do jego opisu, bez uwzględniania w wystarczającym stopniu kontekstu interpretacyjnego, • wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z danym zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>
Poziom I	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (4 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasygnalizował jedynie większość istotnych aspektów lub pominął więcej niż jeden istotny aspekt zagadnienia, • wykorzystał w niewystarczającym stopniu znajomość i rozumienie wybranych aspektów danego problemu do jego opisu, bez ukazywania związków z kontekstem interpretacyjnym, • wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z danym zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p>
	<p>(0 PKT) Treść pracy wskazuje, że zdający nie zrozumiał tematu.</p>	<p>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. Wywód jest niekomunikatywny.</p>

Temat 3.

Scharakteryzuj rolę NATO w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego po 1989 roku.

<p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p>	<p>7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Uczeń: 4) omawia na przykładach przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami; 9. Współczesne spory światopoglądowe. Uczeń: 5) rozpatruje racje stron innych aktualnych sporów światopoglądowych i formułuje swoje stanowisko w danej sprawie. 36. Prawa człowieka. Uczeń: 4) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne. 40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Uczeń: 1) przedstawia podmioty oraz zasady prawa międzynarodowego (zasadę suwerenności, wzajemności, <i>pacta sunt servanda</i>); 2) charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane metody rozwiązywania sporów między państwami; 5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie; 6) rozważa możliwości prowadzenia akcji humanitarnych, współpracy rozwojowej oraz interwencji pokojowych na obszarach dotkniętych konfliktami zbrojnymi, oceniając ich skuteczność i aspekty moralne; 7) wymienia konflikty, którym towarzyszy terroryzm; wyjaśnia ich przyczyny oraz motywy i sposoby działania terrorystów; opisuje i ocenia strategie zwalczania terroryzmu; 42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Uczeń: 1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie i na świecie po upadku komunizmu; 4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu; 5) wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy, ocenia ich znaczenie dla danego regionu i świata; 6) ocenia wpływ członkostwa w NATO na pozycję międzynarodową i poziom bezpieczeństwa Polski. 44. Europa wśród światowych mocarstw. Uczeń: 2) rozróżnia typy ładu światowych (jedno-, dwu- i wielobiegunowy), odwołując się do historii XX i XXI w.; 3) wyjaśnia znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; 4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego.</p>
--	--

Przykładowa odpowiedź (12 pkt):

Jedną z pozostałości postzimnowojennych, które musiały przededefiniować swoją rolę w nowej rzeczywistości, jest z całą pewnością NATO (North Atlantic Treaty Organization – Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego). NATO jest organizacją polityczno-wojskową

powstała na mocy Traktatu Waszyngtońskiego 24 sierpnia 1949 roku. W skład organizacji, której siedziba znajduje się w Brukseli, wchodzi obecnie 28 państw. Głównym celem NATO jest zbiorowa ochrona swoich członków jako podstawa zachowania pokoju i umocnienia bezpieczeństwa międzynarodowego. Zgodnie z traktatem założycielskim każde państwo członkowskie zobowiązuje się przyczyniać do rozwoju pokojowych i przyjaznych stosunków międzynarodowych oraz dbać o zachowanie bezpieczeństwa własnego oraz innych członków sojuszu i wzmacniać swoje siły zbrojne. Główne cele i zadania, które stawia przed sobą organizacja, są na tyle uniwersalne, że dawały możliwość, wraz z upadkiem muru berlińskiego, przyjęcia nowych członków bez zmiany głównych założeń traktatowych.

Początkowym celem powstania NATO była obrona militarna państw członkowskich związanych sojuszem z USA przed atakiem bloku wschodniego – ZSRR i jego państw sojuszniczych. Jednak polityczne zmiany, które dokonały się od roku 1989, zmusiły organy NATO do zdefiniowania na nowo celów organizacji. Pojawiły się nowe formy zagrożeń i, co ważniejsze, nowa sytuacja geopolityczna. Upadek komunizmu w Polsce, a także rozpad bloku wschodniego i ZSRR, przyczyniły się do tego, iż głównym zadaniem NATO miało być odtąd zapewnienie bezpieczeństwa regionalnego. Poprzez realizację programu „Partnerstwo dla pokoju”, którego rozpoczęcie zadeklarowano w 1991 roku, a który był propozycją skierowaną do państw byłego Układu Warszawskiego, a także poprzez intensywne naciski i negocjacje polityczne z Rosją doprowadzono do ostatecznego rozszerzenia NATO. W 1999 roku do Paktu przyjęto Czechy, Polskę, Węgry. W 2004 roku NATO powiększyło się o siedmiu członków: Litwę, Łotwę, Estonię, Bułgarię, Rumunię, Słowację i Słowenię, a w 2009 roku – o Albanie i Chorwację. Natomiast rozmowy z Rosją zakończyły się podpisaniem w 1997 roku Aktu Stanowiącego o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie. U progu XXI wieku organizacja ta, wykorzystując swoje możliwości, przeobraziła się w strukturę reagującą szybko i sprawnie na największe zagrożenia współczesnego świata: terroryzm, konflikty etniczne i rozprzestrzenianie się broni masowego rażenia.

Jedną z konsekwencji rozpadu bloku wschodniego były narastające konflikty etniczne na terenie byłej Jugosławii. Federacja jugosłowiańska, która od początku istnienia tworzyła dość sztuczny twór i przechodziła głębokie podziały w czasie II wojny światowej, rozpadła się tuż po upadku „komunizmu” w Europie. Konflikty rozpoczęły się już w 1991 roku, kiedy to Chorwacja, Słowenia i Macedonia ogłosiły niepodległość. Decyzji tej nie chciał zaakceptować Belgrad, co doprowadziło do wybuchu wojen. Do głosu dochodziły wielowiekowe antagonizmy i zwłaszcza konflikt w Bośni przekształcił się w okrutną rzeź jeńców i ludności cywilnej. Lata funkcjonowania we wspólnym państwie doprowadziły do przemieszania ludności, a nowopowstałe państwa nie chciały mieć u siebie mniejszości narodowych. Próbowano poradzić sobie z tym problemem poprzez przeprowadzanie tzw. czystek etnicznych. W tej sytuacji NATO podjęło decyzję o interwencji na terenie byłej Jugosławii i rozpoczęło operacje lotnicze Deny Flight i Deliberate Force, mające na celu uspokojenie sytuacji i podjęcie rozmów pokojowych. Dzięki interwencji NATO rozpoczęły się negocjacje i został podpisany układ pokojowy w Dayton w 1995 roku. Na mocy tego układu Bośnia i Hercegowina została podzielona na dwie części składowe – Republikę Serbską oraz boszniacko-chorwacką Federację Bośni i Hercegowiny. Ze względu na różnice etniczne i religijne w tym państwie nad wykonaniem postanowień musiały czuwać siły NATO, stąd misje pokojowe IFOR i SFOR.

W roku 1999 NATO po raz kolejny musiało interweniować, tym razem w sprawie Kosowa. Prezydent Slobodan Milošević został oskarżony o represje wobec ludności albańskiej zamieszkującej tereny Kosowa. Stąd rezolucja Rady Bezpieczeństwa ONZ, która upoważniała NATO do kolejnej interwencji na tym terenie. Po nalotach na serbską część Nowej Jugosławii, które miały skłonić prezydenta Miloševicia do zmiany polityki, w ramach

operacji pod kryptonimem Kosovo Force zostały wysłane na tamte tereny siły KFOR, których głównym celem było zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa dla ludności cywilnej.

Przed poważnym wyzwaniem stało NATO po ataku z 11 września 2001 roku. Wtedy po raz pierwszy został zastosowany Artykuł Piąty Traktatu Waszyngtońskiego, stanowiący, że atak na dowolne państwo należące do NATO jest traktowany jako równoznaczny z atakiem na cały sojusz. Odpowiedzią na atak terrorystyczny była Operacja Active Endeavour – kryptonim operacji morskiej Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, prowadzonej na Morzu Śródziemnym. Jej celem stała się ochrona statków cywilnych w rejonie Cieśniny Gibraltarskiej przed atakami terrorystycznymi. Warto dodać, iż w ramach tej operacji również zaangażowane są statki Marynarki Wojennej RP, takie jak chociażby polski okręt podwodny ORP Bielik. Obecność sił NATO na tych wodach zwiększyła znacznie bezpieczeństwo przepływających tam statków. Dodatkowo, doświadczenie i partnerstwo wypracowane dzięki tej operacji znacznie zwiększyło zdolności NATO w tego typu przedsięwzięciach. Kolejnym działaniem było stworzenie struktury militarnej Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (ISAF) w celu utrzymania pokoju w Afganistanie. Ważnym działaniem było także przejęcie dowodzenia nad międzynarodową operacją powietrzną, prowadzoną nad Libią zgodnie z rezolucją Rady Bezpieczeństwa ONZ. Do głównych celów operacji należała ochrona ludności cywilnej i obszarów przez nią zamieszkałych przed reżimem Mu'ammara Kaddafiego, niszczenie ciężkiego sprzętu, instalacji przeciwlotniczych oraz artylerii wojsk dyktatora.

Podsumowując, po 1989 roku NATO przejęła na siebie rolę strażnika światowego pokoju. Obecnie jest największą i najbardziej aktywną organizacją militarną, która ma możliwość szybkiego reagowania w sytuacjach kryzysowych. Podejmuje się nowych form działania, reaguje na zagrożenia nowego typu. Trzeba pamiętać jednak, że NATO jest nadal przede wszystkim organizacją obronną, więc nie można od niej wymagać, żeby reagowała zawsze i wszędzie, ponieważ przed każdą interwencją powinna wyważyć siły i skutki. Często oskarża się państwa NATO, że reagują tylko na obszarach, gdzie mają swoje interesy gospodarcze, a pozostawiają bez pomocy ludność cywilną w krajach, które nie mają surowców strategicznych (np. konflikt w Syrii). Trzeba jednak pamiętać, że obecne wojny, zwłaszcza wojny domowe, są trudne do zdefiniowania, jeżeli chodzi o racje obu stron i ewentualne zaangażowanie organizacji terrorystycznych. Poza tym warto zastanowić się, co ma być celem wojny i czy szczytny cel, jakim jest wprowadzanie reżimu demokratycznego nie jest złudny i niemożliwy do realizacji. Przykładem może być ciągnąca się interwencja w Afganistanie. Koszty wojny są już tak wielkie, że wszyscy uczestnicy misji stabilizacyjnej zapowiadają wycofanie się. A czy cele wojny zostały spełnione? Mimo tego wydaje mi się, że NATO – przyjmując na siebie rolę strażnika światowego pokoju – jest w stanie tej roli podolać.

Schemat punktowania:

Po- ziom III	WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (12 PKT)	POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA
	<p>Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni wszystkie istotne aspekty zagadnienia, tj.: <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnił zmiany w globalnym układzie sił po 1989 roku, np.: <ul style="list-style-type: none"> ▫ rozpad bloku wschodniego, ▫ ład wielobiegunowy, ▫ zagrożenia globalne (terroryzm, rozszerzenie występowania broni masowego rażenia), ▫ konflikty lokalne (np. Bałkany, północna 	<p>Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p>

	<p>Afryka)</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawił założenia tzw. <i>Nowej koncepcji strategicznej</i> przyjętej przez NATO po upadku bloku wschodniego (1991 r.) oraz istotę zmian wprowadzonych do niej po rozszerzeniu organizacji (1999 r.); tj. przejście od roli odstraszającej potencjalnych agresorów do roli światowego strażnika zapobiegającego potencjalnym konfliktom i realizującego operacje reagowania kryzysowego, - wymienił najważniejsze operacje pokojowe i stabilizacyjne Sojuszu i scharakteryzował wybrane, np.: <ul style="list-style-type: none"> ▫ operacje powietrzne lotnictwa NATO: Deny Flight i Deliberate Force na terenie byłej Jugosławii, ▫ misje pokojowe IFOR i SFOR w Bośni i Hercegowinie, ▫ kampania lotnicza przeciw Serbii (jako części FRJ) w 1999 r., ▫ Kosovo Force (KFOR) w Kosowie, ▫ zabezpieczenie Cieśniny Gibraltarskiej w ramach operacji Active Endeavour, ▫ obecność Międzynarodowych Sił Wspierających Bezpieczeństwo (ISAF) w Afganistanie, ▫ wsparcie logistyczne Unii Afrykańskiej w Darfurze, ▫ nadzorowanie strefy zakazu lotów nad Libią w 2011 r.; • wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów zagadnienia do opisu wydarzeń związanych z systemem bezpieczeństwa międzynarodowego po 1989 r., np.: <ul style="list-style-type: none"> ▫ 1991 r. – przyjęcie deklaracji o partnerstwie z krajami Europy Środkowej i Wschodniej, ▫ 1997 r. – podpisanie Aktu Stanowiącego o Wzajemnych Stosunkach, Współpracy i Bezpieczeństwie między NATO a Federacją Rosyjską, ▫ przyjęcie nowych członków (Polski, Czech i Węgier – 1999, Bułgarii, Estonii, Łotwy, Litwy, Rumunii, Słowacji i Słowenii – 2004, Albanii i Chorwacji – 2009), ▫ 2001 r. – uruchomienie po raz pierwszy procedur związanych z tzw. Artykułem Piątym (atak na dowolne państwo, należące do NATO, równy jest z atakiem na cały Sojusz) jako odpowiedź na atak na USA 11 września 2001 roku, 	<p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</p> <p>Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p>
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • prawidłowo użył pojęć związanych z tematem, np.: sojusz wojskowy, interwencja wojskowa, misja stabilizacyjna, supermocarstwo, mocarstwo regionalne, terroryzm, system bezpieczeństwa, strategia, szczyt NATO, mandat ONZ, restrukturyzacja dowództwa NATO, • dokonał oceny skuteczności działań NATO w polityce międzynarodowej, wskazał na problemy z prowadzeniem misji NATO (straty wśród ludności cywilnej, wysokie koszty operacji, malejące poparcie opinii publicznej państw członkowskich dla interwencji militarnych). 	
Poziom II	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (8 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawił w pełni większość istotnych aspektów zagadnienia lub pominął tylko jeden z istotnych aspektów, • wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów zagadnienia do jego opisu, bez uwzględniania w wystarczającym stopniu różnych kontekstów interpretacyjnych, • wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>
Poziom I	<p>WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (4 PKT) Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zasygnalizował istotne aspekty zagadnienia lub pominął więcej niż jeden istotny aspekt, • wykorzystał w niewystarczającym stopniu znajomość i rozumienie wybranych aspektów zagadnienia do jego opisu, bez ukazywania różnych kontekstów interpretacyjnych, • wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z zagadnieniem. 	<p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p>
	<p>(0 PKT) Treść pracy wskazuje, że zdający nie zrozumiał tematu.</p>	<p>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych. Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem. Wywód jest niekomunikatywny.</p>

POPRAWNE WYPEŁNIENIE CAŁEGO FORMULARZA z zadania 22.

C. DOCHODY / STRATY ZE ŹRÓDEŁ PRZYCHODÓW					
C1. DOCHODY I STRATY PODATNIKA					
Źródła przychodów	Przychód zł, gr	Koszty uzyskania przychodów zł, gr	Dochód (b - c) zł, gr	Strata (c - b) zł, gr	Zaliczka pobrana przez płatnika zł
a	b	c	d	e	f
6. RAZEM	60. 33891,00	61. 1335,00	62. 32556,00		63. 2246,00
D. ODLICZENIA OD DOCHODU			Podatnik zł, gr	małżonek zł, gr	
Składki na ubezpieczenia społeczne Odliczenie podatnika nie może przekroczyć kwoty z poz. 62. Odliczenie małżonka nie może przekroczyć kwoty z poz. 89.			91. 4468,87	92.	
Dochód po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne Dochód podatnika – od kwoty z poz. 62 należy odjąć kwotę z poz. 91. Dochód małżonka – od kwoty z poz. 89 należy odjąć kwotę z poz. 92.			95. 28087,13	96.	
Dochód po odliczeniach Suma kwot z poz. 95 i 96.			103.	28087,13	
E. OBLICZENIE PODATKU zł, gr					
Podstawa obliczenia podatku (po zaokrągleniu do pełnych złotych) Należy wpisać kwotę z poz. 103.			104.	28087 zł	
Obliczony podatek - zgodnie z art. 27 ust. 1 ustawy Podatek od podstawy z poz. 104; jeżeli wynik jest liczbą ujemną należy wpisać 0.			105.	4499,64	
Podatek Kwota z poz. 105.			107.	4499,64	
F. ODLICZENIA OD PODATKU			Podatnik zł, gr	małżonek zł, gr	
Składki na ubezpieczenia zdrowotne Suma kwot z pozycji 108 i 109 nie może przekroczyć kwoty z poz. 107.			108. 2250,09	109.	
Podatek po odliczeniach Od kwoty z poz. 107 należy odjąć sumę kwot z poz. 108, 109, 112 i 113.			114.	2249,55	
G. OBLICZENIE ZOBOWIĄZANIA PODATKOWEGO zł					
Podatek należny (po zaokrągleniu do pełnych złotych) Kwota z poz. 114.			118.	2250	
Suma zaliczek pobranych przez płatników Suma kwot z poz. 63 i 90.			119.	2246	
Różnica między podatkiem należnym a sumą zaliczek pobranych przez płatników DO ZAPŁATY Od kwoty z poz. 118 należy odjąć kwotę z poz. 119. Jeżeli różnica jest liczbą ujemną, należy wpisać 0.			120.	4	
Różnica między sumą zaliczek pobranych przez płatników a podatkiem należnym NADPŁATA Od kwoty z poz. 119 należy odjąć kwotę z poz. 118. Jeżeli różnica jest liczbą ujemną, należy wpisać 0.			121.	0	

Ogólne zasady oceniania:

- model odpowiedzi uwzględnia jej zakres merytoryczny, ale nie jest ścisłym wzorem sformułowania (poza odpowiedziami jednowyrazowymi i do zadań zamkniętych), uznaje się każdą inną pełną i poprawną merytorycznie odpowiedź, przyznając za nią maksymalną liczbę punktów,
- za odpowiedzi do poszczególnych zadań przyznaje się wyłącznie pełne punkty,
- za zadania bądź części zadań oceniane w skali 0–1, punkt przyznaje się wyłącznie za odpowiedź w pełni poprawną,
- za zadania, za które można przyznać więcej niż jeden punkt, przyznaje się tyle punktów, ile prawidłowych elementów odpowiedzi (zgodnie z wyszczególnieniem w schemacie punktowania) przedstawił zdający,
- jeżeli podane w odpowiedzi informacje (również dodatkowe, które nie wynikają z polecenia w zadaniu) świadczą o braku zrozumienia omawianego zagadnienia i zaprzeczają udzielonej prawidłowej odpowiedzi, odpowiedź taką ocenia się na zero punktów,
- w zadaniach zamkniętych nie przyznaje się punktu, jeśli zaznaczono więcej odpowiedzi niż wynika to z polecenia,
- informacje podane w nawiasach kwadratowych mają charakter alternatywny.